

Het Internationaal Strafhof is Westers/Oekraïens politiek instrument. Pleidooi voor afschaffing.

Ab Gietelink

Het Internationaal Strafhof (ICC) uit Den Haag is begonnen met de vervolging van tachtig Russen van 'het hoogste niveau' voor het plegen van oorlogsmisdrijven in Oekraïne. Door haar eenzijdige keuze gedraagt het Hof zich als Westers en Oekraïens politiek instrument. Die cynische praktijk staat lijnrecht tegenover de doelstellingen van de eerste Haagse vredesconferentie in 1899.

Aan het einde van de 19^e eeuw ontwikkelde zich een Vredesbeweging geïnspireerd door bekende schrijvers en pacifisten als Leo Tolstoj en Alfred Nobel. In 1899 kwamen op initiatief van de Russische tsaar Nicolaas II 26 landen bijeen op de 'eerste Haagse vredesconferentie' om te praten over 'ontwapening, internationale rechtspraak en arbitrage'. Bij de oorlog in Oekraïne en alle vijandigheid naar Rusland is het ironisch zich te realiseren dat het de Russische Tsaar was die het historisch belangrijke initiatief nam om te komen tot een Europees vredesmodel op basis van internationaal recht. In 1907 volgde een 'tweede Haagse vredesconferentie' met 44 landen waarbij tevens de eerste steen voor het Vredespaleis werd gelegd. In 1913 werd in het bijzijn van de Amerikaanse filantroop Carnegie de sleutel van het Vredespaleis officieel overhandigd. Het Internationaal Gerechtshof en het permanente Hof van Arbitrage werden daar gehuisvest.

Cynisch genoeg marcheerden de belangrijkste Europese partners een jaar later de Eerste Wereldoorlog binnen. Nederland, het gastland van het Vredespaleis, behield tijdens de Eerste Wereldoorlog nog haar traditionele neutraliteit, maar werd 26 jaar later tegen haar wil meegezogen in de Tweede Wereldoorlog. Ons land maakte daarna een vrijwillige keuze voor lidmaatschap van de NAVO, participeerde actief in de koude oorlog en koos partij in de Oekraïne oorlog. Ze nam afstand van haar objectieve neutraliteit, verliet haar bemiddelende houding en koos nadrukkelijk voor een beleid van confrontatie en eenzijdige strafvervolgingen.

Het Internationaal Gerechtshof in het Haagse Vredespaleis is het juridisch orgaan van de Verenigde Naties en beoordeelt geschillen tussen naties inzake 'territoriale integriteit'. 'Territoriale integriteit' vormt de kern van het Oekraïne conflict. Het Westen stelt dat Rusland met haar invasie de territoriale integriteit van de soevereine republiek Oekraïne schend en daar is wat voor te zeggen. . Belangrijk probleem is alleen dat Westerse troepen dat in Joegoslavië, Afghanistan, Irak, Syrië en Libië de afgelopen decennia ook deden. Het Westen heeft zelf van Internationaal recht een soort elastiek gemaakt ten dienste van

haar eigen machtsbelangen. De Russen hebben het Westerse voorbeeld, 'Internationaal Recht is van elastiek' in Oekraïne gevolgd. Rusland verwijst formeel naar het hulpverzoek van de Volksrepublieken Donetsk en Loegansk. Republieken, die door president, Doema en Federatieraad volgens procedure op 21 Februari formeel werden erkend. De op referenda gebaseerde onafhankelijkheidsverklaringen van Donetsk en Loegansk uit 2014 stellen de 'territoriale integriteit' van Oekraïne ter discussie. Hun zaak lijkt op het eerste gezicht kansloos, maar juridisch is er een sterk precedent. In 2010 erkenden de 15 rechters van het Internationaal Gerechtshof ondanks Servisch protest de onafhankelijkheid van de Servische provincie Kosovo. Men kan vertogen dat de onafhankelijkheidsverklaringen van de Krim, Donetsk en Loegansk een vergelijkbare status hebben als Kosovo en daarmee erkenning verdienen. Probleem is wel dat het Gerechtshof dan tegen de westerse positie in zou moeten oordelen en het is zeer de vraag of men de moed en onafhankelijkheid heeft om dat te doen.

Tijdens de Joegoslavië oorlog in de jaren 90 kregen de Westerse landen Rusland zover mee te gaan om via de VN 'oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid' in de Joegoslavië oorlog te vervolgen middels het 'Joegoslavië tribunaal'. Het tribunaal werd gevestigd in Den Haag. Wat direct opviel was dat er uitsluitend Serviërs werden gedaagd, waardoor het beeld ontstond dat er sprake was van 'overwinnaarsrecht'. Het Joegoslavië-tribunaal verloor daarna bij critici iedere geloofwaardigheid toen het ook de politiek verantwoordelijken in de Joegoslavië oorlog ging vervolgen.

Niet alleen opende men de jacht op de Bosnisch- Servische leider Karadic, maar bovendien werd de Joegoslavische president Milosevic gearresteerd en in de bekende Scheveningse gevangenis opgesloten. Karadic kreeg na een jarenlang proces veertig jaar en dat betekende in zijn geval levenslang. Milosovic overleed tijdens het proces in zijn cel. Bosniërs, Kroaten, Kosovaren en uitvoerenden van de interveniërende NAVO landen werden niet vervolgd. Rusland realiseerde zich dat ze misleid was.

Het Internationaal Strafhof werd op basis van het statuut van Rome in 2002 opgericht als opvolger van het Joegoslavië tribunaal. Hoewel 130 landen zich aanmeldden weigerden de grootmachten Verenigde Staten, Rusland en China lidmaatschap. Door hun vetorecht kreeg het Strafhof geen status als uitvoerend orgaan van de VN. Het Strafhof initiatief kreeg zelfs harde tegenwind toen het Amerikaanse congres in 2002 de zogenoemde 'The Hague Invasion Act' aannam. De regering Bush verklaarde openlijk dat wanneer het Internationaal Strafhof een Amerikaanse staatsburger in hechtenis zou nemen het Amerikaanse leger het recht zou nemen om een invasie in Scheveningen uit te voeren om de verdachte te bevrijden. Het werd duidelijk dat onder deze druk het Strafhof met twee maten zou gaan meten. De 'oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid' begaan door westerse interventietroepen in Afghanistan, Irak en Syrië zouden niet worden vervolgd, maar mogelijk hun politieke tegenstanders

wel. In praktijk werden er de afgelopen twintig jaar met name 'oorlogsmisdadigers' uit arme Afrikaanse landen vervolgd, waardoor het Strafhof zich volgens Afrikaanse critici ontwikkelde tot postkoloniaal instrument van westerse landen.

Omdat Oekraïne in 2014 besloot om lid te worden kreeg de aanklager van het Hof rechtsmacht op Oekraïens grondgebied waardoor ook oorlogsmisdaden door burgers en militairen van de Volksrepublieken Donetsk en Loegansk en Rusland onderzocht kunnen worden. Tot zover deed het Hof geen onderzoek naar MH17. Het Nederlandse OM besloot daarom zelf de verantwoordelijken voor het vermeende vervoer van een Russische Buk-installatie te vervolgen. Omdat de verdachten een door Nederland niet erkende Staat vertegenwoordigen zouden zij zich niet kunnen beroepen op militaire vrijwaring bij 'nevenschade'. Omdat voor iedereen duidelijk is dat er sprake was van een oorlogshandeling uitgevoerd door militair specialisten (wie dat ook precies zijn geweest) lijkt er sprake van een juridische truc. Oekraïne, dat het luchtruim in oorlogsgebied niet had gesloten, zit niet in de beklaagdenbank, maar is deel van de aanklagers. Critici spreken daarom over een 'showproces' voor de nabestaanden van de MH17 ramp. Opheffen van dit showtribunaal danwel vrijspraak voor de gedaagden is moreel de enige juiste weg.

In Nederland zet men geregeld de werkelijkheid op de kop en doet men of strafvervolgning bijdraagt aan vrede. Strafvervolgning en Vredesinitiatieven zijn elkaars tegenstellingen. Een vredesinitiatief luistert naar de argumentatie van de ander en toont begrip voor de andere kant van het gelijk. Men zoekt naar een compromis en een gezamenlijke oplossing. Een strafvervolgning is altijd voor een van beide partijen bedreigend. Het Strafhof is in de praktijk gericht op vervolging en veroordeling van de vijanden van het westen.

Tribunalen zijn in de Oekraïne oorlog ook voor de andere zijde politiek instrument geworden. De volksrepubliek Donetsk heeft 2500 Oekraïense militairen van het nationalistische Azov bataljon krijgsgevangen gezet. Een aantal zal voor 'oorlogsmisdaden' worden vervolgd.

Het Internationaal Strafhof politiseert nog fundamenteler. Zij maakte afgelopen week bekend dat het 80 Russen (en geen Oekraïners) voor oorlogsmisdaden in Oekraïne gaat vervolgen. Op de lijst staan "top militairen, politici en propaganda-agenten van Rusland" ofwel niet de daders zelf, maar de verantwoordelijken. Het ICC opent tevens een kantoor in Kiev en wordt daarmee openlijk politiek instrument in het belang van het Kiev-regime. Het is onthutsend kennis te nemen van de naïviteit van hoogleraar internationaal strafrecht Göran Sluiter tegenover RTLnieuws over de strafrechtelijke samenwerking met Oekraïne. "Zij doen momenteel al veel onderzoek en dan is het alleen maar nuttig dat je de krachten bundelt en bewijsmateriaal deelt. Het wordt pas een probleem mocht blijken dat Oekraïne alleen aandacht heeft voor mogelijke misdrijven gepleegd door Russen, en niet voor misdaden gepleegd door Oekraïners. Als die er al zijn." Hoe naïef kan een hoogleraar Rechten zijn?

Er lijkt weinig over van de onafhankelijke status van internationaal strafrecht en nog minder van het vredelievend idealisme van de initiatiefnemers van de Vredesconferenties ruim honderd jaar geleden. Den Haag is steeds minder de hoofdstad van Vrede en steeds meer van politieke vervolging en straf in dienst van westerse vooroordelen en belangen geworden.

Ik pleit voor opheffing van het Internationaal Strafhof op basis van twee zwaarwegende argumenten. Een Internationaal Strafrecht hoort objectief, moreel en naar alle zijden neutraal te oordelen. Het kan geen instrument in handen van westerse of andere visies en belangen zijn. Of het beantwoordt aan morele normen of het heeft geen bestaansrecht. Het ICC kan overduidelijk op meerdere fronten niet voldoen aan basale morele maatstaven en heeft daarom ethisch geen bestaansrecht. Zij beschadigt het universeel vertrouwen in internationaal recht en de Rechtsstaat. Zij mankeert bovendien de steun van de machtigste landen in deze wereld. Er is nog een principiële argument dat pleit voor ontbinding. Het Internationaal strafrecht is ook bij universele neutrale toepassing in wezen een instrument van wraak en genoegdoening, van ingehouden agressie en repressie vaak in het belang westerse ideologen en oorlogvoerenden. Natuurlijk zijn er van alle kanten oorlogsmisdrijven, maar is niet het fenomeen oorlog zelf een misdrijf tegen de mensheid?

Is er een Alternatief? In Zuid-Afrika heeft de regering Mandela na de Val van de Apartheid in 1994 een 'Commissie voor Waarheid en Verzoening' ingericht onder leiding van bisschop Tutu. Het Afrika van Nelson Mandela en Desmond Tutu begreep dat het belangrijk was om de tijdens het apartheidsregime politiek gemotiveerde misdaden publiek te verwerken, terwijl er vergeving en verzoening nodig was, voor een gezamenlijke toekomst. Daarom werd er bij volledige bekentenis van politiek gemotiveerde misdrijven Amnesty verleend. De commissie was een groot succes. De beide Nobelprijswinnaars voor de Vrede werden tot morele iconen in de moderne wereld. Het postkoloniale Internationaal Strafhof zou diep moeten buigen en bij deze Afrikanen in de leer moeten gaan. Het Westen heeft dan wel luidruchtige kritiek op haar eigen apartheids- en koloniale verleden, maar diezelfde mensen zijn volledig blind voor vergelijkbare mechanismen van vernietiging in de moderne wereld. Wat meer relativisme over het koloniale verleden en veel scherpere zelfkritiek op postkoloniale en oorlogsmechanismen zou de moderne wereld tot een betere plaats maken.

Tenslotte. Wat zou de toekomst moeten zijn van het Internationaal Gerechtshof in het Haagse Vredespaleis? Bijna alle oorlogen, inclusief die in Oekraïne, zijn het gevolg van een falend besluitvormingsmechanisme van territoriale integriteit. De vraag is: Volgens welke democratische procedure kan de bevolking van een specifieke provincie, autonoom gebied of deelrepubliek soevereiniteit verkrijgen danwel zich aansluiten bij een andere natie? Met de erkenning van Kosovo in 2010 heeft de internationale rechtsorde een nieuwe

stap gemaakt, waarvan weinigen de consequenties nog overzien. Heeft het Internationaal Gerechtshof de moed die uitspraak universeel toe te passen? Het instellen en toepassen van een vaste procedure om 'internationale grenzen te hertekenen' kan een van de belangrijkste middelen worden om toekomstige oorlogen te voorkomen en volkeren op democratische wijze hun vrijheid te geven. Het Haagse Vredespaleis zou van die procedure het symbool moeten worden.